

Яна ОКОПНА,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Національного університету харчових технологій, м. Київ

Олена ЯКИМЕНКО,

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Національного університету харчових технологій, м. Київ

САМОСТІЙНА РОБОТА В ОВОЛОДІННІ ФРАНКОМОВНИМ ДІЛОВИМ ПИСЕМНИМ СПІЛКУВАННЯМ МАЙБУТНІМИ ТУРИЗМОЗНАВЦЯМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті розглянуто питання формування навичок самостійної роботи в межах франкомовного ділового писемного спілкування у майбутніх туризмознавців з використанням дистанційних технологій. Теоретично обґрунтовано й практично представлено приклади вправ для самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми працівниками сфери міжнародного туризму з використанням електронного кейсу, організованого за допомогою системи Moodle.

На основі аналізу наукової літератури визначено теоретичні передумови самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми туризмознавцями з використанням дистанційних технологій: визначено поняття самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням; розкрито мету та конкретизовано його зміст; проаналізовано та визначено лінгвістичні особливості франкомовного ділового писемного спілкування; визначено переваги використання дистанційних технологій та виділено психологічні та дидактико-методичні передумови самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням з використанням дистанційних технологій.

Ключові слова: *взаємопов'язане навчання читання та письма, дистанційні технології, друга іноземна мова, майбутні туризмознавці, самостійна позааудиторна робота, франкомовне ділове писемне спілкування.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з важливих проблем, які стоять перед сучасним нелінгвістичним вищим навчальним закладом (ВНЗ), є підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Випускник нелінгвістичного ВНЗ повинен не тільки отримати знання з

відповідних дисциплін навчального плану, але й оволодіти вміннями й навичками використання їх у майбутній професійній діяльності. Система вищої професійної освіти зацікавлена у створенні нових методик та в пошуку інноваційних методів підвищення ефективності самостійного оволодіння студентами навчальним матеріалом, зокрема з другої іноземної мови (ІМ), оскільки володіння нею є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього туризмознавця.

Усвідомлення ролі другої ІМ для майбутньої професійної діяльності створює підґрунтя для постійного самовдосконалення і самоосвіти студентів, для навчання впродовж усього життя, що особливо актуально в умовах виконання принципів Болонської декларації, коли в системі навчання у нелінгвістичному ВНЗ збільшується роль позааудиторної самостійної роботи. Тому організація процесу самостійної навчальної діяльності студентів з другої ІМ заслуговує на особливу увагу.

В умовах інформатизації суспільства, широкого впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій, соціальним замовленням нелінгвістичного ВНЗ є підготовка майбутніх працівників напряму 6.140103 “Туризм”. Однією з обов’язкових кваліфікаційних вимог до майбутніх туризмознавців є вміння здійснювати ділове спілкування другою ІМ в усній та письмовій формах у типових професійних ситуаціях, створювати та обробляти ділову документацію другою ІМ, основним жанром якої є ділові листи.

Самостійне оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням на базі англійського майбутніми працівниками сфери міжнародного туризму відбувається під час вивчення дисципліни “Друга іноземна мова” протягом III – IV курсів, після чого їх рівень володіння ІМ має відповідати рівню наближеному до рівня B2 – B2+[1].

Метою статті. Окреслити особливості самостійної роботи в оволодінні франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми туризмознавцями з використанням дистанційних технологій в сучасних умовах діяльності

нелінгвістичного ВНЗ. Завдання статті включають тлумачення сутності професійно орієнтованої франкомовної компетентності (ПОФК) в письмі, обґрунтування сучасної цінності дистанційного навчання через відображення дійсності у міжкультурних взаєминах професійно орієнтованого циклу, зокрема, для майбутнього туризмознавця, аналіз ефективних прийомів формування ПОФК студента в умовах нелінгвістичного ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Для теоретико-практичного вирішення проблеми навчання студентів ділового іншомовного спілкування існує достатня теоретична база. Проблема навчання ділового спілкування ІМ в усній та писемній формах студентів нелінгвістичних ВНЗ є актуальною, про що свідчать дослідження вчених-методистів О. Бігич, Д. Бубнової, Н. Громової, Т. Каменєвої, В. Матюшенко, С. Ніколаєвої, О. Устименко, О. Тарнопольського.

За сучасних тенденцій розвитку вищої освіти, особливого значення набуває самостійна навчально-пізнавальна діяльність студентів, яка є предметом дослідження в педагогіці (А. Алексюк, С. Архангельський, Ю. Бабанський, Т. Коваль, М. Солдатенко) та методиці навчання ІМ (І. Зимня, Н. Коряковцева, Г. Рогова, L. Dam, E. Macaro, L. Dickinson, W. Littlewood, P. Bimmel, H. Holec, D. Little).

Особливістю сучасного етапу комп'ютеризації навчання ІМ є підвищений інтерес до теоретичного обґрунтування проблеми використання інформаційно-комунікаційних дистанційних технологій, що доводять роботи К. Дмитрієвої, В. Зюбанова, Н. Муліної, І. Павлової, В. Свиридюк, Т. Ямських.

Узагальнення викладеного вище дає підставу зробити висновок щодо актуальності нашої наукової розвідки, яка зумовлена такими чинниками: 1) недостатньо високим рівнем умінь франкомовного ділового писемного спілкування фахівцями в галузі туризмознавства; 2) відсутністю навчально-методичного забезпечення для навчання майбутніх туризмознавців франкомовного ділового писемного спілкування; 3) потребою використання

дистанційних технологій для організації ефективного процесу самостійної позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності студентів з другої ІМ у нелінгвістичному ВНЗ.

Враховуючи соціальну значущість особистості майбутнього туризмознавця, необхідність оновлення змісту навчання дисципліни “Друга іноземна мова” у нелінгвістичних ВНЗ, потребу у визначенні організаційно-методичних умов підвищення ефективності самостійної позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності з метою оволодіння іншомовним діловим писемним спілкуванням, й обрано зазначену вище тему наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз психолого-педагогічних наукових джерел [2–5] дозволив нам визначити, що самостійне оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням – це самостійна навчально-пізнавальна діяльність, у процесі якої студенти працюють самостійно з підготовленим викладачем навчальним матеріалом для досягнення сформульованої ним мети навчання. При цьому студенти використовують запропоновані викладачем прийоми, методи і засоби навчання.

На основі вивчення наукової методичної літератури, нормативної документації підготовки студентів – майбутніх працівників напряму 6.140103 “Туризм”, аналізу результатів анкетного опитування фахівців, вимог до міжнародних іспитів на отримання *Certificat de Français du Secrétariat*, *Diplôme de Français des Affaires*, визначено мету та конкретизовано зміст навчального матеріалу для самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням.

Метою самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням є формування вмінь франкомовного ділового писемного спілкування у жанрі ділових листів, під час якого відбувається акт комунікації між адресантом і адресатом в умовах спільної професійної діяльності в діловій сфері шляхом документального фіксування інформації, тобто у формі відповідного ділового листа.

За результатами анкетного опитування 256 майбутніх фахівців та вже працівників сфери міжнародного туризму, яке проводилося протягом 2016 – 2018 років у Ніжині, Києві, Тернополі, Львові, найчастотнішими типами ділових листів другою ІМ у їх професійній діяльності є такі: лист-запит (відповідь на лист-запит – 95,7 %; лист-запрошення) відповідь на лист-запрошення – 78,6 %; інформаційний лист – 94,8 %; рекомендаційний лист – 72,3 %. На основі аналізу цих типів ділових листів нами було визначено лінгвістичні особливості франкомовного ділового писемного спілкування. З'ясовано, що франкомовні ділові листи характеризуються специфічним набором лексичних, морфолого-синтаксичних засобів, стильових ознак, використання яких сприяє досягненню певної комунікативної мети. На основі аналізу результатів анкетного опитування фахівців туризмознавців нами було здійснено добір типових комунікативних ситуацій їх професійної діяльності.

Для відбору текстів-зразків франкомовних ділових листів було визначено такі критерії: відповідність типовим комунікативним ситуаціям ділового писемного спілкування майбутніх туризмознавців; професійно-предметний зміст ділових листів; спрямованість тексту на реалізацію конкретного комунікативного наміру та вирішення комунікативного завдання; нормативність та еталонність; автентичність; критерій авторитетності Інтернет-джерела [3]. У процесі реалізації наукової розвідки було проаналізовано 754 тексти ділових листів, із них відібрано 124, які відповідають визначеним типовим комунікативним ситуаціям. Зразки цих ділових листів слугували основною для відбору лексичного та граматичного матеріалу за такими критеріями: 1) критерії відбору лексичного матеріалу (комунікативної цінності та практичної необхідності, частотності, словотвірної здатності, сполучуваності, зразковості, стройової здатності); 2) критерії відбору граматичного матеріалу (необхідності, частотності, зразковості).

У процесі розробки системи вправ для дистанційного навчання в системі Moodle враховувалися обов'язкові її характеристики, запропоновані Р. Міньяр-Белоручевим: науковість та комунікативна спрямованість усієї системи,

взаємообумовленість вправ, їх доступність, послідовність та повторюваність мовного матеріалу та мовленнєвих дій [6; 7].

За визначенням К. Кожухова, дистанційні технології – це технології, які дозволяють реалізувати цілеспрямоване та методично організоване керівництво навчальною та пізнавальною діяльністю студентів, і базуються на використанні широкого спектру традиційних, інформаційних та комунікаційних технологій [3]. О. Андрєєв, К. Кожухов, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторський вирізняють такі види дистанційних технологій, які впроваджуються в навчальний процес: кейс-технологія, Інтернет-технологія, ТВ-технологія.

В межах наукової розвідки, ми здійснили поєднання кейс-технології та Інтернет-технології. Тобто, розмістили на веб-сторінці „кейсу” навчально-методичні матеріали та електронні вправи, що уможливило підвищення ефективності самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніх туризмознавців. Під електронним кейсом для самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуваннями розуміємо комп'ютерний засіб навчання в системі Moodle, який розміщений у мережі Інтернет і містить комплект навчально-методичних матеріалів для формування у студентів умінь франкомовного ділового писемного спілкування, забезпечує керування їхньою самостійною навчально-пізнавальною діяльністю в позааудиторних умовах. Для розробки та розміщення електронного кейсу з самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням у мережі Інтернет було використано навчальну платформу Moodle Національного університету харчових технологій(<http://cde.nuft.edu.ua/course/view.php?id=155>).

Аналіз теоретичних доробок науковців, досвід роботи колег та власний педагогічний досвід дозволили визначити методичні, технологічні, психологічні переваги використання дистанційних технологій, зокрема електронного кейсу. Весь необхідний навчально-методичний і довідковий матеріал має бути доступний студенту в режимі реального часу, що передбачає їхню самодостатність. Під самодостатністю навчально-методичних матеріалів електронного кейсу розуміємо забезпечення належного тренування, яке має

реалізуватися в системі вправ для формування вмінь франкомовного ділового писемного спілкування; надання необхідної кількості навчально-довідкового матеріалу, що дає можливість студенту працювати самостійно, не потребуючи допомоги викладача і не звертаючись до інших довідкових джерел.

З огляду на те, що успіх методики самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням пов'язаний з поетапним розвитком відповідних навичок і вмінь, ми виділили два етапи навчання: підготовчий та основний.

Метою підготовчого етапу є засвоєння декларативних знань про правила написання та структурно-композиційні елементи франкомовних ділових листів, формулювання правил укладання франкомовних ділових листів та їх структурно-композиційних елементів, формування вміння коректного використання структурно-композиційних елементів, вдосконалення навичок техніки письма, лексичних і граматичних навичок читання і письма. Надалі, наведемо приклад вправи цього етапу в системі Moodle. Мета: формування вміння прогнозувати інформацію щодо структурно-композиційних елементів франкомовних ділових листів (див. рис. 1).

Метою основного етапу є розвиток вмінь читання та формування вмінь написання франкомовного ділового листа, що передбачає виконання вправ: 1) для розвитку вмінь вивчаючого читання, до якої увійшли умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні, некомунікативні рецептивні вправи таких видів: відповіді на запитання, тести множинного вибору, переклад тексту листа та його окремих елементів; 2) для формування вмінь побудови і написання тексту франкомовного ділового листа, що містить умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні, комунікативні продуктивні вправи на групування, доповнення, завершення, розширення тексту, впорядкування, написання тексту листа; 3) для контролю рівня сформованості вмінь читання та написання франкомовного ділового листа, яка включає комунікативні рецептивні, комунікативні продуктивні вправи на створення цілісного тексту листа, написання листа-відповіді.

Vous avez l'intention de faire un stage en qualité d'assistant du directeur dans une touristique compagnie française. Pendant ce stage vous devrez lire et rédiger des lettres officielles. Pour remplir effectivement vos fonctions, vous devez vous préparer, apprendre à lire et, bien sûr, à rédiger des lettres officielles à la française. Sans doute vous avez quelques connaissances générales pour entretenir une correspondance avec quelqu'un, notamment une correspondance d'affaires en ukrainien et en anglais.

À votre avis, quels sont les éléments structurels d'une lettre officielle à la française?

De quoi la lettre officielle doit-elle se composer?
Choisissez ces éléments structurels

- *Les mentions sur le destinataire*
- *les noms et les adresses des amis*
- *la signature; la formation (des diplômes)*
- *le corps de la lettre*
- *les expériences professionnelles*
- *les références*
- *les langues parlées*
- *le lieu*
- *les journaux et les magazines lus*
- *les pièces jointes*
- *l'objet*
- *l'état civil*
- *le titre de civilité*
- *l'âge*
- *la date*

Рисунок – 1 Вправа для формування вміння прогнозувати правила написання франкомовного ділового листа та його позамовних структурно-композиційних елементів

Наведемо приклад однієї з цих вправ (див. рис. 2). Мета: контроль уміння читання листа-запрошення та написання відповіді на нього.

Vous êtes stagiaire dans la touristique société „A la carte travel club” qui siège rue de Boulevard des Filles-du-Calvaire, bâtiment № 7, à Paris, code postal 75432. Vous avez reçu la lettre d’invitation au Salon organisé par la société „Adamas Tour”. Après avoir lu cette invitation, votre chef, Monsieur Lorencio, vous demande d’y rédiger une réponse favorable et de l’envoyer. Mais avant d’écrire la réponse, lisez et analysez attentivement cette invitation.

Рисунок – 2 Вправа для контролю сформованості вмій читання та написання франкомовного ділового листа

У процесі роботи з вправами електронного кейсу на дистанційній платформі системи Moodle здійснюється автоматизований контроль навчальних досягнень студентів. Але є вправи, які перевіряються викладачем – це відбувається в рамках роботи з електронним кейсом. Автоматично проводиться статистика результатів і підраховується кількість балів за виконані завдання. Для цього створюється електронна відомість навчальних досягнень студентів. За роботу з електронним кейсом, окрім загальної оцінки в балах, виводиться оцінка за Європейською кредитно-трансферною системою (ECTS) в електронному журналі.

Висновки. На основі аналізу наукових джерел, ми здійснили розробку теоретичних і практичних положень щодо відбору навчального матеріалу, створення системи вправ для самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми туризмознавцями та навели приклади їх практичного втілення в електронному кейсі.

Теоретичні й практичні результати нашої наукової розвідки можуть бути використані в подальших дослідженнях, присвячених проблемам навчання іншомовного ділового писемного спілкування іншими ІМ, а також у процесі розробки комп'ютерних засобів навчання з використанням дистанційних технологій для організації самостійної позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності студентів нелінгвістичних ВНЗ.

Проблема формування ПОФКв письмі студентів нелінгвістичних ВНЗ у позааудиторних умовах, звичайно, не вичерпується цією науковою розвідкою. Отримані нами результати свідчать про доцільність подальшого теоретичного та практичного дослідження зазначеної проблеми.

Тому, **перспективи подальших наукових розвідок** ми вбачаємо в укладанні методичних рекомендацій з організації самостійної роботи для формування ПОФК в письмі майбутніх туристичних менеджерів, чому й будуть присвячені наші подальші публікації.

Список використаної літератури

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвін, 2003. 273 с.

2. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. К., 2012. 770 с.

3. Майер Н. В. Критерії відбору навчального матеріалу для самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми документознавцями. *Вісник КНЛУ. Серія „Педагогіка та психологія”*. К. : Видавництво КНЛУ, 2010. Вип. 17. С. 30–35.

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. ; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

5. Муковіз О. П. Формування вмій самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій : монографія. Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. 180 с.

6. Окопна Я. В. Особливості моделювання процесу формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності в письмі (німецька мова після англійської). *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Вип. 148. Чернігів : ЧНПУ, 2017. 200 с. (Серія: Педагогічні науки) С. 105–107.

7. Окопна Я. В. Система Moodle в дистанційному професійно орієнтованому навчанні другої іноземної мови майбутніх працівників туристичної сфери: мережева підтримка навчально-виховного процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. Випуск 25(35). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 180 с. С. 114–119.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Шапочкіна О. В.

Окопна Я. В., Якименко Е. М. Самостоятельная работа в овладении франкоязычным деловым письменным общением будущими туристоведами с использованием дистанционных технологий

В статье рассмотрены вопросы формирования навыков самостоятельной работы в рамках франкоязычного делового письменного общения у будущих туристоведов с использованием дистанционных технологий. Теоретически обоснованы и практически представлены примеры упражнений для самостоятельного овладения франкоязычным деловым письменным общением будущими работниками сферы международного туризма с использованием электронного кейса, организованного в системе Moodle.

На основе анализа научной литературы определены теоретические предпосылки самостоятельного овладения франкоязычным деловым письменным общением будущими туристоведами с использованием дистанционных технологий: определены понятия самостоятельного овладения франкоязычным деловым письменным общением; раскрыты цели и конкретизировано его содержание; проанализированы и определены лингвистические особенности франкоязычного делового письменного общения; продемонстрированы преимущества использования дистанционных технологий, обозначены психологические и дидактико-методические предпосылки самостоятельного овладения франкоязычным деловым письменным общением с использованием дистанционных технологий.

Ключевые слова: *взаимосвязанное обучение чтению и письму, дистанционные технологии, второй иностранный язык, будущие туристоведами, самостоятельная внеаудиторная работа, франкоязычное деловое письменное общение.*

Okopna Ya., Yakimenko O. Independent Mastering French Business Writing Communication by Future Tourism Experts with the use of Distance Technologies

The thesis focuses on the problem of independent mastering French business writing communication by future tourism experts with the use of distance technologies. **Purpose.** The methodology of independent mastering French business writing communication by future tourism experts with the use of electronic case has been theoretically substantiated and practically elaborated. **Methods.** On the basis of scientific literature theoretical backgrounds of independent mastering French business writing communication by future tourism experts with the use of distance technologies have been analyzed: the concept of independent mastering French business writing communication has been specified; the aim and content of teaching have been determined; the linguistic features of French business writing communication have been analyzed and specified; the advantages of distance technologies have been determined; psychological, didactic and methodological backgrounds of independent mastering French business writing communication by future tourism experts with the use of distance technologies have been discriminated. **Results.** On the basis of the theoretical analysis of the psychological-pedagogical and methodical scientific literature, psychological and didactic-methodological prerequisites for independent mastering of French-speaking business written communication using remote technologies are determined: the use of the personality-activity approach in the unity of both its components; application of the general-democratic and methodical principles of teaching foreign languages. Within the research with the teaching material has been selected; the examples of exercises and the teaching process model for independent mastering French business writing communication with the use of electronic case have been presented. **Conclusion.** The effectiveness of the suggested methodology has been described, methodological recommendations as for independent mastering French business writing communication with the use of distance technologies have been developed.

Key words: interconnected training in reading and writing, distance learning technologies, second foreign language, future tourism experts, independent extracurricular work, French-speaking business written communication.